

VERSLINGERD AAN SALLAND

In het hart van Overijssel, tussen de rivier de IJssel en Twente, ligt het Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug, een van de mooiste natuurgebieden van Nederland, maar minder bekend dan de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Het landschap ontstond lang geleden toen een enorme ijsmassa zandlagen omhoog stuwde tot een zacht glooiend landschap met maar liefst zestien 'bergen'.

Tekst: Bartho Hendriksen Foto's: Mary Kuiper tenzij anders vermeld

De Lebuinuskerk aan het vernieuwde stadsplein.

De Hellendoornse Berg, de Lemelerberg en de Holterberg bieden schitterende uitzichten over de zacht glooiende heidevelden en de uitgestrekte bossen van Salland. Niet alleen de natuur, maar ook de mens heeft een belangrijke rol gespeeld in het ontstaan van het huidige landschap. In het verleden werden bomen gekapt om ruimte te maken voor akkers. Zodra de bodem uitgeput raakte, werden nieuwe stukken grond ontgonnen, terwijl op de verlaten gronden heidevelden ontstonden. Door overbegrazing met schapen ontstonden zandverstuivingen, die later weer werden beteugeld door het aanplanten van bomen. Het korhoen is het symbool van de Sallandse Heuvelrug. Deze vogel voelt zich thuis in een gevarieerd landschap van oude en jonge heidevelden en geplagde stukken, die voldoende bescherming bieden aan de kuikens.

Bruisend Deventer

Deventer is de poort tot Salland. Vanaf de stadscamping aan de overzijde van de IJssel is de binnenstad gemakkelijk te bereiken met een pontje. De stad biedt een verrassend aanbod van eigenzinnige winkels en galeries, van trendy tot nostalgisch. Het Hanze-verleden is terug te zien in de stad: bochtige straatjes, intieme pleinen, statige koopmanswoningen, middeleeuwse kerken en pakhuizen.

Vanaf de IJsselkade is het een korte wandeling naar het Grote Kerkhof aan de voet van de imposante 16de-eeuwse Lebuinuskerk (spreek uit als Leebwinus). Het plein heeft een metamorfose ondergaan van parkeerplaats naar ontmoetingsplek. Eeuwenlang bevond zich hier het kerkelijk en bestuurlijk centrum van de stad. Tegenover de kerk staat het stadhuis dat historische en moderne architectuur verenigt. Op de Brink, het andere grote plein, werd vooral gehandeld. Nu liggen uitnodigende terrassen in de luwte van de statige bomen langs de randen van het plein. Op de fontein staat de Deventer Stedenmaagd, met in haar handen een laurierblad en een schild met het stadswapen. In de Waag (museumdewaag.nl) werden ooit handelswaren gewogen, nu biedt het weeghuis onderdak aan het stadsmuseum.

Elke grafsteen op de Canadese begraafplaats vertelt een verhaal.

Stalletje met pompoenen langs de weg.

Een gezellig lunchadres in Deventer.

Ten oosten van de Brink ligt het bekende Bergkwartier, een wijk die in de late Middeleeuwen werd gebouwd. De Walstraat, een aantrekkelijke straat met een mix van kleine winkels, muurschilderingen, galeries, woonhuizen en horeca, loopt met een boog naar het Bergkerkplein. In de voorname Bergkerk (bergkerkdeventer.nl) zijn enkele gewelf- en muurschilderingen blootgelegd. In de kerk vinden tal van culturele evenementen plaats. In de winter is het Bergkwartier het decor van het Dickens Festijn, een evenement waarin Deventer wordt omgetoverd tot een oude Engelse stad.

Toeristenweg over de Holterberg

Ter hoogte van Lettele, een klein Sallands plattelandsdorp ten oosten van Deventer, pikken we de ANWB Sallandroutte op, een bewegwijzerde toeristische route. Rond Holten maakt de route over smalle wegen een 'slinger' door een karakteristiek Sallands landschap met essen, houtwallen en oude boerderijen. Hoogtepunt is de Aalpolweg die naar Holten leidt. De weg naar de top van de Holterberg is een van de mooiste wegen van Nederland. De Nijverdalse Bergweg, beter bekend als de Toeristenweg, werd op 17 april 1929 opengesteld voor het verkeer. Het was destijds een bochtige zandweg die pas in 1963 verhard werd. Door de sterke groei van het toerisme kwam de Toeristenweg vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw onder druk te staan. Op zonnige dagen of als de heide bloeide was het filerijden geblazen op de weg. Volledige afsluiting van het traject dreigde, maar werd op het laatste moment afgewend. Nu is de weg alleen nog van zonsopgang tot zonsondergang voor het autoverkeer opengesteld. Op de 'top' - de eigenlijke top van de Holterberg ligt een stuk van de weg af - zijn tal van horecagelegenheden en het Natuurmuseum Holterberg (museumholterberg.nl) samengepakt rond een parkeerplaats. In het museum kun je mooie diorama's, waarin honderden vogels en zoogdieren in hun natuurlijke omgeving zijn opgesteld, bewonderen. Een onverharde weg loopt naar de fraai aangelegde Canadese Begraafplaats die op de oostelijke helling van de Holterberg ligt. In het Informatiecentrum wordt de herinnering aan de 1394 gesneuvelde soldaten levend gehouden met persoonlijke verhalen, anekdotes en foto's. Aan de Nijverdalse zijde van de Toeristenweg is het Bezoekerscentrum Sallandse Heuvelrug van Staatsbosbeheer een goed uitgangspunt voor wandelingen. Er is een permanente tentoonstelling ingericht over het ontstaan van het landschap.

De leeuw van de Lemelerberg

Ter hoogte van Lemele laten we de Sallandroute achter ons en volgen we de borden naar de Lemelerberg. Op het hoogste punt van de weg staat het nostalgische Theehuis De Lemelerberg, een heerlijke plek om te genieten van het uitzicht en koffie.

Achter het theehuis kijkt een zittende leeuw uit over het heidelandschap. Het jaartal 1813 op de sokkel verwijst naar het 'Park 1813' dat in 1913 werd geopend ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de onafhankelijkheid van Nederland. Landschapsarchitect Pieter Watzte ontwierp het park en combineerde rechte lanen en een sterrenbos met kronkelende paden die de natuurlijke hoogteverschillen volgen. Een van de wandelingen loopt naar de Archemerberg, die met 80 meter de hoogste top van Salland is. Tijdens een wandeling kun je ineens tussen de Veluwe heideschappen staan. Vanaf een bankje heb je bij helder weer een mooi uitzicht over Salland (in het westen) en Twente (in het oosten).

De 'Leeuw van 1813' op de Lemelerberg.

Karakteristiek Sallands landschap.

Dorp en landgoed Vilsteren vormen een geheel.

Langs de Vecht

We rijden door naar Ommen, fraai gelegen aan de oever van de Overijsselse Vecht. Verschillende monumenten, zoals het oude stadhuis, herinneren aan de geschiedenis van dit Hanzestadje. Bij Ommen moesten de schippers tol betalen. Ook reizigers over land die de rivier wilden oversteken passeerden het tolhuisje. Het stadje ontwikkelde zich dankzij de handel in Bentheimer zandsteen tot een bloeiende handelsstad. Het streekmuseum (museum-ommen.nl) in de houtzaagmolen geeft een aardig beeld van het oude Ommen. Op een zomerse dag bezetten de toeristen de terrassen langs de Vecht.

Het dorp Vilsteren ligt op het gelijknamige landgoed. De kern bestaat uit een kleine weide met daar omheen de kerk, de pastorie, enkele boerderijen, de molen en Huis Vilsteren. Vanuit het dorp loopt een pad naar een stuw in de Vecht. Het dorp heeft een klein landgoedcentrum (landgoed-vilsteren.nl). Het middeleeuwse kasteel Rechteren werd op een strategische plek langs de Vecht gebouwd. Vanuit het roofofslot maakten de bewoners de omgeving onveilig. Toen het kasteel in handen kwam van de familie Van Rechteren braken vreedzamer tijden aan. In de loop der tijd is het kasteel regelmatig verbouwd. Het kasteel is niet opengesteld voor bezoekers, het landgoed wel. Rechteren was, zoals zovele kastelen in Overijssel, een havezate. De eigenaar van zo'n kasteel had het recht zitting te nemen in de Staten van Overijssel.

Overnachten langs de Vecht in Ommen.

Rawsome! van Ronald A. Westerhuis in de beeldentuin van kasteel Nijenhuis

Kloosterkerk van abtj Nieuw-Sion.

MET DE CAMPER DOOR SALLAND

Onderweg in Salland kun je terecht op een camping of op een van de vele speciale camperplaatsen, van Bathmen tot Wijhe en van Deventer tot Ommen. De Stadscamping (stadscamping.eu) ligt op korte afstand van de binnenstad van Deventer. De Steenanjer (desteevanjer.nl) in Ommen heeft plekken langs de Vecht. Sallandshoeve (sallandshoeve.nl) in Nieuw Heeten is een goed geoutilleerd vakantiepark. Een overzicht van alle camperplaatsen is te vinden op: www.verslingerdaansalland.nl/overnachten/camperplaatsen

Praktische informatie

Sallandse Heuvelrug en Twents Reggedal, sallandseheuvelrug.nl
Verslingerd aan Salland, verslingerdaansalland.nl

Kunst in een Havezate

Na Heino rijden we richting de IJssel. Borden wijzen ons de weg naar Kasteel Nijenhuis (museumdefundatie.nl). Het kasteel, een van de best bewaarde havezaten in Overijssel, werd gebouwd in de 17de eeuw en wordt omgeven door een prachtig parklandschap. In het kasteel en in de beeldentuin is een deel van de omvangrijke kunstverzameling te bewonderen van Dirk Hannema, grondlegger van het 'moedermuseum' De Fundatie in Zwolle. Hij bewoonde het huis van 1958 tot zijn dood in 1984. Na Wijhe rijden we over de Rijksstraatweg (N337) langs de IJssel en de Duursche Waarden, een 120 hectare groot natuurgebied. Je vindt er een typisch rivierenlandschap: moerassen, rivierarmen en bos. En je kunt er veel dieren tegenkomen. Schotse Hooglanders en IJslanse paarden., maar ook vogels zoals ganzen, eenden, steltlopers en meeuwen. Het beste punt om vogels te spotten is vanaf de uitkijktoren of van achter het vogelkijkscherm. Meer informatie over de uiterwaarden vind je in het sympathieke informatiecentrum IJssel den Nul (infocentrumijssel.nl) waar het heerlijk vertoeven is op het terras.

De laatste stop is het klooster Nieuw Sion. Het kloostercomplex werd gesticht rond 1900 en was lange tijd het enige cisterciënzerklooster boven de grote rivieren. Het klooster had de laatste decennia te kampen met een terugloop van het aantal broeders waardoor het grote complex niet langer te onderhouden was. Na het vertrek van de monniken in 2015 naar Schiermonnikoog, kreeg het klooster een nieuwe functie als plek voor ontmoeting, bezinning en stilte. Het terrein, de kloosterkerk en de koffieschenkerij (met stilteterras) staan open voor bezoekers. Dan draaien we de Raalterweg weer op waar al snel de skyline van Deventer opdoemt. We zijn verslingerd geraakt aan Salland. ●